

1. 25ης Μαρτίου 111– ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗ – ☎ 210.50.27.990 – 210.50.20.990
2. 25ης Μαρτίου 74 – ΠΛ. ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ – ☎ 210.50.50.658 – 210.50.60.845
3. Γραβιάς 85 – ΚΗΠΟΥΠΟΛΗ – ☎ 210.50.51.557 – 210.50.56.296
4. Πρωτεσιλάου 63 – ΠΛ. ΙΛΙΟΥ – ☎ 210.26.32.505 – 210.26.32.507

Μάθημα : Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας (Ανθρωπιστικές Σπουδές)

Καθηγητές : Σοφία Σέρρη – Γιάννης Αποστολίδης

Τάξη : Γ' Λυκείου

Ημερομηνία : 19/03/2023

Όνοματεπώνυμο :

ΟΜΑΔΑ Α'

A1. Να δοθούν οι ορισμοί των παρακάτω εννοιών :

α) Οργανικός Νόμος, β) Φεντερασίων, γ) Γενική Διεύθυνση Ανταλλαγής Πληθυσμών

(μονάδες 15)

A2. Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση, τη λέξη Σωστό, αν η πρόταση είναι σωστή, ή Λάθος, αν η πρόταση είναι λανθασμένη.

α) Τον Φεβρουάριο του 1869 είχαν φτάσει περίπου 10.000 Κρήτες πρόσφυγες στην Αθήνα.

β) Η ελληνική βιομηχανία αναπτύσσεται γρήγορα μετά τη δεκαετία του 1860.

γ) Για να ανακουφιστεί το Μεσολόγγι από τους Σουλιώτες πρόσφυγες, το Βουλευτικό αποφάσισε να τους παραχωρήσει το Ζαπάντι.

δ) Η επανάσταση του Θερίσου ξέσπασε στις 14 Μαρτίου 1905.

ε) Ο μητροπολίτης Αμάσειας Γερμανός Καραβαγγέλης ανέλαβε τη διοίκηση της Τραπεζούντας τον Απρίλιο του 1916.

A3. Να αντιστοιχίσετε σωστά τις διπλωματικές πράξεις της στήλης Α με τις ρυθμίσεις της στήλης Β (περισεύουν δύο στοιχεία από τη στήλη Β).

Στήλη Α	Στήλη Β
1. Σύμβαση Λοζάνης (30/1/1923)	Α. Παραχώρηση στην Ελλάδα της Δυτικής Θράκης από τη Βουλγαρία
2. Συνθήκη Βουκουρεστίου (1913)	Β. Δυνατότητα στους υπηκόους της Ελλάδας και της Τουρκίας να ταξιδεύουν ή να εγκαθίστανται (με κάποιους περιορισμούς) στο έδαφος του άλλου κράτους
3. Συνθήκη του Νεϊγύ (1919)	Γ. Καθορισμός του τρόπου μετανάστευσης των πληθυσμών και της εκτίμησης της ακίνητης περιουσίας
4. Συνθήκη των Σεβρών (1920)	Δ. Υπαγωγή της περιοχής της Σμύρνης σε ελληνική διοίκηση για πέντε χρόνια
5. Συμφωνία της Άγκυρας (1930)	Ε. Αμοιβαία απόσβεση των οικονομικών υποχρεώσεων μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας.
	Στ. Τερματισμός των Βαλκανικών πολέμων
	Ζ. Εξαίρεση από την ανταλλαγή των μουσουλμάνων της Δυτικής Θράκης

B1 α. Πώς ο Κριμαϊκός πόλεμος επηρέασε τα «ξενικά» κόμματα στην Ελλάδα; (μον. 6)

β. Να παρουσιάσετε την αναθεώρηση του Συντάγματος κατά το Α' εξάμηνο του 1911. (μον. 6)

B2α. Ποιες ομάδες προσφύγων εκπροσωπήθηκαν στην Γ' Εθνοσυνέλευση (1826 – 1827), ποια ήταν τα αιτήματά τους και πώς τελικά αποφάσισε να λύσει η Εθνοσυνέλευση το προσφυγικό πρόβλημα; (μον. 6)

β. Ποιες πρωτοβουλίες ανέλαβε ο Κ. Κωνσταντινίδης στη Μασσαλία κατά την προσπάθεια δημιουργίας αυτόνομης Ποντιακής δημοκρατίας; (μον. 7)

ΟΜΑΔΑ Β'

Θέμα Γ1 Αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις να αναφερθείτε στη διαμάχη αυτοχθόνων και ετεροχθόνων, κατά τη διάρκεια των συζητήσεων της Εθνοσυνέλευσης του 1843-1844 και συγκεκριμένα:

α. στα ζητήματα στα οποία επικεντρώθηκε και στις προτάσεις στις οποίες διατυπώθηκαν σχετικά με αυτά. (μον. 8)

β. στις λύσεις που έδωσε η Εθνοσυνέλευση στα επίμαχα ζητήματα. (μον. 6)

γ. στις αντιδράσεις που προκάλεσε το θέμα στις Μεγάλες Δυνάμεις και την Οθωμανική αυτοκρατορία. (μον. 6)

δ. στα θεμελιώδη συνταγματικά δικαιώματα που κατοχυρώθηκαν στην Εθνοσυνέλευση (μον. 5)

(Μονάδες 25)

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Η κρίση στις σχέσεις αυτοχθόνων και ετεροχθόνων

Στα 1844 [...] για πρώτη φορά περιγράφονται με κάποια ακρίβεια τα διακυβεύόμενα. Στο τρίτο άρθρο του Συντάγματος [...] επρόκειτο πάλι για τον καθορισμό των ιδιοτήτων του Έλληνα πολίτη, που όμως τώρα, στη συζήτηση, συγχεόταν με τον ορισμό των προσόντων του Έλληνα δημοσίου υπαλλήλου. Η σύγχυση υπαινίσσεται το κύριο πρακτικό όφελος που έμοιαζε να έχει για πολλούς ο τίτλος του πολίτη. Το θέμα ήταν να αποδειχθεί σε ποιους χρωστούσε το ελληνικό κράτος μια θέση στη δημοσιοϋπαλληλία. Στη συζήτηση ο άξονας αναφοράς είναι κοινός για όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη: είναι το 1821, που οι μεν ετεροχθονιστές εξαίρουν ως επανάσταση όλης της ελληνικής φυλής, απέναντι στην οποία η Ελλάδα έχει αναλάβει ορισμένες δεσμεύσεις. Ενώ οι αυτοχθονιστές επιμένουν στα πράγματα [...]. Γι' αυτούς δεν ενδιέφεραν οι αρχικές προθέσεις, αλλά το γεγονός ότι η επανάσταση εντοπίστηκε έτσι κι αλλιώς στον ελλαδικό χώρο, και συνεπώς η ίδια η ύπαρξη του κράτους οφειλόταν στις υπηρεσίες των κατοίκων αυτού του χώρου. Και ενώ οι πρώτοι είχαν την άνεση να κινηθούν στα λίγο ή πολύ γνωστά πλαίσια της επαναστατικής συνθηματολογίας, η επιχειρηματολογία των δεύτερων αποτελούσε ακριβώς παρέκκλιση από την αναδρομική αυτή ομοψυχία.

Έλλη Σκοπετέα, Το «Πρότυπο Βασίλειο» και η Μεγάλη Ιδέα, Αθήνα 1988, σσ. 51-52.

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Η αντιπαράθεση αυτοχθονιστών και ετεροχθονιστών πληρεξουσίων στην
Εθνοσυνέλευση, 1843-44

Ο Ιωάννης Μακρυγιάννης (πληρεξούσιος Αθηνών, αυτοχθονιστής) υποστήριξε τον αποκλεισμό των ετερόχθονων από τις δημόσιες θέσεις: «Από τον πατριωτισμό μας εσαπίσαμεν το σπίτι μας· μας φθάνει πλέον ο πατριωτισμός. Ας αγκαλιάσωμεν τον βασιλέα μας να φκιάσωμεν το σπίτι μας. Αυτοί [οι ετερόχθονες] εκάθησαν τόσα χρόνια και έτρωγαν ψωμί και έφεραν την πατρίδα μας άνω-κάτω. Ας καθίσωμεν τώρα και ημείς να φάγωμεν ψωμί». Ο Ευστάθιος Σίμος (πληρεξούσιος Ηπειρωτών, ετεροχθονιστής): «Έν μόνον ήτο το βέβαιον, ότι ολίγον ή πολύ, μικρόν ή μέγα μέρος της από αίματα πλημμυρούσης [ελληνικής] γης ήθελεν μείνει ελεύθερον αυτό το μέρος έπρεπε να είναι η κοινή πατρίς όλων των επαναστησάντων Ελλήνων, όλων των κατοίκων των επαρχιών εκείνων όσοι εις τον πόλεμον ηγωνίσθησαν, εθυσιάσθησαν, έπαθον, κατεστράφησαν. Ιδού η μεγάλη συνθήκη, η συνδέσασα τας επαναστατησάσας ελληνικάς επαρχίας, ιδού το μέγα προς αλλήλους συνάλλαγμα των Ελλήνων γραφέν όχι με μελάνην, αλλά με αίμα. Έτο ένωσις ειλικρινής, ήτο ένωσις αδελφική. Ποίος εις την μακαρίαν εποχήν εκείνην, εποχήν κινδύνων, εποχήν των παθημάτων, αλλά και εποχήν δόξης και ακραιφνούς τότε πατριωτισμού, ποίος ήθελε φροντίσει, ποίος ήθελεν ειπέι ό,τι άλλο παρά κοινή ήθελεν είσθαι η μέλλουσα τύχη των ηνωμένων εκείνων λαών, των αδιαίρετων εκείνων επαρχιών;»

Ιωάννης Δημάκης, Η Πολιτειακή Μεταβολή του 1843 και το ζήτημα των αυτοχθόνων και ετεροχθόνων, εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα 1991

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

Περιορίζεται η χωριστή εκπροσώπηση των ετεροχθόνων

Η της 3ης Σεπτεμβρίου Έν Αθήναις Εθνική των Ελλήνων Συνέλευσις Ψηφίζει Ότι εις τους μεταναστεύσαντας δίδεται το δικαίωμα του να έχωσιν εις την Βουλήν ιδιαίτερον Αντιπρόσωπον, οσάκις πραγματικώς συνοικισθέντες αποτελέσωσι δήμον, πόλιν, ή επαρχίαν χωριστήν και παρουσιάσωσι πληθυσμόν ίσον με το ήμισυ του ελαχίστου όρου, τον οποίον ο περί εκλογής νόμος θέλει προσδιορίσει διά την εκλογήν ενός Βουλευτού.

Έν Αθήναις την 3 Φεβρουαρίου 1844. Αι Αγορεύσεις του Ελληνικού Κοινοβουλίου, 1843-1909, εκδ. «Εθνικού Κήρυκος», Αθήνα 1961, σ. 99.

ΚΕΙΜΕΝΟ 4

Τα δικαιώματα των ετεροχθόνων και οι διεθνείς προεκτάσεις

Το θέμα των δικαιωμάτων των ετεροχθόνων είχε προεκτάσεις και στις διεθνείς σχέσεις της Ελλάδας, και τούτο από δύο πλευρές. Πρώτον από το ενδιαφέρον των «προστάτιδων» Δυνάμεων που παρακολουθούσαν όλες τις πτυχές της ελληνικής πολιτικής ζωής. Και δεύτερον από τις αντιδράσεις της οθωμανικής αυτοκρατορίας, η οποία στη διάκριση των ετεροχθόνων σε κοινότητες ανάλογα με την επαρχία της καταγωγής τους (π.χ. Θεσσαλοί, Μακεδόνες κ.λπ.) και στην παραχώρηση σ' αυτούς εκλογικών δικαιωμάτων, διέβλεπε τάσεις διεκδικήσεων σε εδάφη της εκ μέρους της Ελλάδας. [...] Οι αντιπρόσωποι των Δυνάμεων συγκέντρωσαν αρχικά την προσοχή τους στον αποκλεισμό των ετεροχθόνων από τις δημόσιες θέσεις [...], ενώ από την πλευρά της η οθωμανική κυβέρνηση διατύπωσε έντονες διαμαρτυρίες για την εκλογική αντιπροσώπευση που χορηγήθηκε στους Ψαριανούς και το ενδεχόμενο να παραχωρηθούν ανάλογα δικαιώματα και στις άλλες κατηγορίες μεταναστών. Ακριβώς όμως οι οθωμανικές αντιδράσεις και οι επιπτώσεις που θα μπορούσαν να έχουν στις ελληνοτουρκικές σχέσεις, οδήγησαν με τη σειρά τους και στην τοποθέτηση των ξένων Δυνάμεων απέναντι σ' αυτό το θέμα. [...] Στις 24 Ιανουαρίου/ 5 Φεβρουαρίου 1844 ο οθωμανός πρεσβευτής στην Αθήνα Κ. Μουσούρος κοινοποιεί στους πρεσβευτές των τριών προστάτιδων Δυνάμεων το κείμενο μιας διακοίνωσης που επέδωσε στην ελληνική κυβέρνηση [...]. Στο μακρό κείμενο της διακοίνωσης γίνεται κατ' αρχήν αναφορά στη συγκρότηση της εθνοσυνέλευσης, στην οποία παίρνουν μέρος αντιπρόσωποι Μακεδόνων, Θεσσαλών, Ηπειρωτών, Κρητών, Σαμίων, Ψαριανών, Κασσιωτών κ.ά., δηλαδή ατόμων καταγομένων από περιοχές που αποτελούν τμήμα της οθωμανικής αυτοκρατορίας. [...] Και όχι μόνο η εθνοσυνέλευση, αντίθετα από ό,τι ήλπιζε η Πύλη, παραδέχτηκε την εγκυρότητα των περισσότερων πληρεξουσίων [...], αλλά η επιφορτισμένη με τη σύνταξη του συντάγματος επιτροπή επικύρωσε την β' παράγραφο του άρθρου 61 που προβλέπει την εκπροσώπηση στη βουλή των εγκατεστημένων στην Ελλάδα Ψαριανών με δύο βουλευτές. [...] Η παραχώρηση τέτοιων προνομίων, μοναδικών στην ιστορία των συνταγματικών χωρών, εκτός από τη ζημιά που συνεπάγεται σε ένα νεαρό κράτος, όπως το ελληνικό, ενδιαφέρει με τις συνέπειές της και την οθωμανική αυτοκρατορία και τις προστάτιδες Δυνάμεις και την Ευρώπη ολόκληρη που επιθυμεί την ειρήνη στην Ανατολή.

Ιωάννης Δημάκης, Η Πολιτειακή Μεταβολή του 1843 και το ζήτημα των αυτοχθόνων και ετεροχθόνων, εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα 1991, σσ. 181-186.

ΘΕΜΑ Δ1 Να παρουσιάσετε την πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα από την απόπειρα δολοφονίας του Βενιζέλου το 1933 μέχρι και το τέλος του 1935 συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις με τις πληροφορίες από τα κείμενα που σας δίνονται.

(Μονάδες 25)

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Ένα από τα έμμεσα αίτια του κινήματος (ενν. του Μαρτίου 1935) ήταν ασφαλώς ο αντίκτυπος που είχε στον Βενιζέλο η απόπειρα κατά της ζωής του τον Ιούνιο του 1933. Πέρα από την εύλογη αγανάκτησή του για την ίδια την απόπειρα, στην οποία ενέχονταν στελέχη της κυβέρνησης και των σωμάτων ασφαλείας, ο Βενιζέλος φάνηκε να χάνει την αυτοκυριαρχία του και να παρασύρεται σε ατυχείς αποφάσεις. Θα πρέπει να προστεθεί ότι, πέρα από την απόπειρα και τον αντίκτυπό της, το πρόβλημα του Βενιζέλου ήταν ουσιαστικά η νοοτροπία ενός μεγάλου άνδρα ο οποίος θεωρεί τον εαυτό του απαραίτητο και αναντικατάστατο. Είχε προσφέρει τόσα πολλά στη χώρα και είχε συνδέσει τόσο στενά το όνομά του με τις τύχες της για τόσο μεγάλο διάστημα, ώστε να θεωρεί ότι η χώρα είχε απόλυτη ανάγκη από τις υπηρεσίες του, πράγμα το οποίο μπορούσε να τον οδηγήσει σε αντιδημοκρατικές και αντισυνταγματικές ενέργειες ακόμη και στην εγκαθίδρυση δικτατορίας.

Το βασικότερο αίτιο της οργανώσεως τους κινήματος υπήρξε η σταδιακή αποστέρωση των ερεισμάτων της βενιζελικής παράταξης στις ένοπλες δυνάμεις. [...] Σε επιστολές του, ως την έκρηξη του κινήματος, προς πολιτικούς και στρατιωτικούς συνεργάτες του, ο Βενιζέλος πρόβαλλε πάντα τη συστηματική «αποδημοκρατικοποίηση» των ενόπλων δυνάμεων και των σωμάτων ασφαλείας.

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Εκδοτική Αθηνών, τόμος ΙΕ', σελ. 359

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Βενιζελικοί αξιωματικοί διοργάνωσαν, υπό την ενθάρρυνση του Βενιζέλου, κίνημα, που εκδηλώθηκε την 1η Μαρτίου 1935. Ουσιαστικό κίνητρο των κινήματιών υπήρξε η «αποτελεσματική» προστασία του δημοκρατικού πολιτεύματος, που απειλούνταν, κατά τις εκτιμήσεις τους, από την κυβέρνηση Τσαλδάρη και τους εν γένει αντιβενιζελικούς. [...] Το κίνημα της 1ης Μαρτίου, με ιδεολογικό προπέτασμα, είχε αποφασιστεί από τον Βενιζέλο και τους συνεργάτες του με προσωπικά κατά βάση ελατήρια. Η έλλειψη αρχηγού και προπαγανδιστικής προπαρασκευής, εφόσον δεν είχε μεσολαβήσει καμία προεργασία να πειστεί η κοινή γνώμη για το μέγεθος της απειλής του δημοκρατικού πολιτεύματος, συντέλεσαν

τελικά στην αποτυχία του κινήματος, παρά την ανάληψη την ύστατη στιγμή της αρχηγίας από τον ίδιο τον Βενιζέλο.

Π. Πετρίδης, Το «βενιζελικό» κίνημα, της 1ης Μαρτίου 1935 και η ανακίνηση του καθεστωτικού, σελ. 181-182

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

Στη διάρκεια του καλοκαιριού η θέση του Τσαλδάρη εξασθένησε κι άλλο, [...] ο Τσαλδάρης τελικά ανατράπηκε στις 10 Οκτωβρίου από πραξικόπημα των Βασιλοφρόνων στρατιωτικών, που επέβαλαν δικτατορία με πρωθυπουργό τον Κονδύλη. Την ίδια ημέρα υποχρέωσαν το υπόλειμμα της Συνέλευσης με μόλις 82 παρόντες (μετά την αποχώρηση του Τσαλδάρη και της πλειοψηφίας των Λαϊκών) να κηρύξει την κατάργηση της Δημοκρατίας και την παλινόρθωση της Βασιλείας. Το τετελεσμένο γεγονός επρόκειτο να εγκριθεί με δημοψήφισμα στις 3 Νοεμβρίου. Ως δικτάτορας και «Αντιβασιλεύς», ο Κονδύλης υπολόγιζε ότι θα έμενε στην εξουσία μετά την επιστροφή του Γεωργίου Β'. [...] σκηνοθέτησε ένα απόλυτα νόθο δημοψήφισμα στις 3 Νοεμβρίου 1935. Εμφανίστηκε ότι ψήφισαν μισό εκατομμύριο περισσότεροι απ' αυτούς που είχαν ψηφίσει τον Ιούνιο και ότι εγκρίθηκε η επιστροφή του Γεωργίου με το απίστευτο 98%.

«Μεταξύ Δύο πολέμων», ενότητα: Η Δικτατορία του Μεταξά, στο Ιστορία του Νέου Ελληνισμού, 1770-2000, τόμος 7 ος , Ο Μεσοπόλεμος, Από την αβασίλευτη Δημοκρατία στη Δικτατορία της 4 ης Αυγούστου, σελ. 27

Καλή επιτυχία!